

Айылда климат өртүнөн тусна усулуобуйаах республика илин энэр 5 улуустарын бу рынок киирин кэрднэ жамгыр экономикай, социальнай өртүнөн көмүснэлдээх буолууларын хааччыларга туһуланан тэриллэбит «Илин Энэр» экономикай сайды зонатын (ЭСЗ) дыһалтата 10 млрд. устан- нэ фондалаах. Онгун деловинка уурдаран, өргитөн, ийиэ бырыһыаннаан туттан, үтүс хайысхалаах үлэ- н садалаата. Илин икки сыта улууска сууданан туһаннары биллэр-көстөр буолла. Улуус дыһалтата дьон, нэһилиннэ олоһор быһаччы суолталаах объекттары олоххо киллэринин, үлэлэтин садалаата. Ол туһунан ааһааччыларбытыгар кэммитэн-кэмнэгэр ийитиннэрэн-биллэрэн ийэбит. Вүгүн олорго тох- тообокко, «Илин Энэр» ЭСЗ садалаабыт, улуус хас бириднэ олохтообор сүнгэн суолталаах үлэтин би- дилиннэрэбит. Ол—үлэлээх буолууну хааччыымы.

САНА

ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБҮН
ХАҔЫАТА

ХАҔЫАТ
1991 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 9 (7808) ☆ 1995 сыл тохсунньу 24 күнэ. Отуоруһуһук ☆ Сыната—146 солкуобай 15 харчы

Үлэ миэстэтин тэрийэн

Бу хайысханы быһаара уонна атын да сөрүктээх бу күннэргэ улууска «Илин Энэр» зона бараста- бинтэллэр кээн көрөн-истэн, үлэлээн бардылар. Ийиллэр үбүлөр: Н. М. Семенов—зона улуустары уонна прессаны кытта үлэс кылаабынай специали- ба, В. М. Максимов—энергетика, теплофикация- та управление начальнига, С. Н. Щукина—эргинтэ кылаабынай специалиба. Вийиги редакциябытыгар Н. М. СЕМЕНОВ ыалдьыттаан үлэбитин-хамнасты- тын билсэтэ, туох сөрүктээх сыдыалларын кэп- сэтэ.

—Биргэ үлэлэйэр дьон миэстэсэ ийитэрэиригир- бит элбэх. Бу сырымыбытыгар, сүрүннээн, үс боппу- руоху хабабыт. Бастатан, сууданан туһаннарбыт объекттарбыт үлэлэрин, ол хаамылытын, туруктарын билсир сыйаллаах. Дирингэ, Одьулуунга, Чурап- чы салиннэтигэр сырыттыбыт. Ийининэн, 1995 сыта улуус туох-ханнык быһааннааһын, сана хан- нык объекттары астарарын, туруорсарын үөрэтэбит. Былаан, объект элбэх. Улуус баһылыга Н. С. Сви- девн кытта көрсөн эмнэ кэпсэтистибит, сүрүн ха- ысхалары торумнаабытыт,—дир Николай Михай- лович.

Ити кэмниттэн ийи наалаан үбүс соруун кэп- сир. Ол илин энэр улуустар ыччаттарын промы- шленоска тардан, сыһыаран үлэлэтиннэ үөрэтин, сыһыа үлэ миэстэтин таһаарым, ону ийитин туһу- наа буолла. Кэпсээн, соруу, эрдэлээн эттэххэ, ки- нин эрэ уусугутар, ийитэрэиригир. Туох-ханнык ий- нинэ, бу өйгөн уруһуйданаар буолбатах. Үлэ са- даммыт, хамсаабыт. Ол туохтан төрүттэммитий диир буоллаахха, бу соторутаабыта «Илин Энэр» ЭСЗ дыһалтатын баһылыга Г. М. Артемьев Томпо улууһугар баран «Нежданинская комүс» акционер- ный общество салалтатын кытта көрсөн, комүс концентратын переработкалааһыгга биргэ үлэлэ- нин дуоһаарын түһэрибит. Ол сүбөлэин түмүгэр бастаан Мөкө-Хангалас улууһугар Хаптаһаага руда- ны тийэн адалан переработкалыыр, ол эбэтэр ко- мүһу арааран ылар, база тэриллэрэ быһааннаар. Дьэ-уот буоллубут, оборудованиета сакаастам- мыт. Бу сана тэриллэр предприятие туох баар ре- конструкциятын, техникай төрүттэһинин, быра- ымагын зона барастабинтала А. И. Кривошалькин Москвага баран онгорторуулаах эбит. Ол уталы- тылыбыаа субу күннэргэ быһаарыллыахтаах. Бу сана тэриллэр базага бастаан утаа 17—18 киһи үлэлэ үбү. Куһаҕана дьон руданы кытта үлэлэ- нингэ ыһыах дьон дыһаттаах аһыкка тахсар эбит. Экологияга, доруобуулаах дьайымын улахан. Маны биологияй өртүнөн ыраас онгортго дой- дуга наукаан, ученайдарынан санаттан-санаа тех- нология көрдөнөр. Оттон тас дойдуларга ону бу- луттар. Нежданинскаяга олору кытта биргэ үлэ- лэһин сөбүлэһинтэ баар эбит.

Онон миэстэсэ ити базовый предприятие үлэлээн бардаһына, улуустартан үлэһит илин наадата үө- сүүр. Биллэн турар, эмнэ өлүүлээн, үлэһит аһа- ннэ ыйан. Бу садалааһын олоххо киирдэринэ,

опытырдааха, хайа үлэһитер специалисттары үөрэт- тэрдэххэ, илин энэр атын улуустарыгар маннь ба- балар тэриллэллэрэ быһаанга эмнэ баар. Дьэ, оч- чотугар, бастатан, улуустарга бэйэс валютаны онгорт, киллэрэр кыһтаннабыт, ийининэн, олохтоох үлэ миэстэсэ таһаарылар, промышленность сайдар кэспиллэнэр. Санаан көрдөххө, кырдык, уусугутуу- лаах, сонун дыһала. Бу—иниитигэр күүтэрэ.

Вүгүн буоллаһына дьон, үлэһиттер көрө-билсэ, үө- рөнэ уонна үлэлэ. Нежданинская рудинка ыты- рыллылар. Улуус ахсытан бириднэ бульдозерист, автомашинна водителэ, проходчик уонна комүһу араарыыга рабочай—барыта 4-түү киһи сүүмүрдэ- нэн, хомуллан олунньу 1 күнүттэн баран үлэ, үөрэх садалаанар. Үчүгэй, ийи санаата хоторо баар: он- ноогу АО генеральнай директора В. И. Назарев саха эбит. Үлэ вахтовай ыһаанан ытыллар. Бу бастаах партида аттанар 20 ийи лод курдук бири- ый үлэлиэхтээхтэр, ол ийинэ солбуйса ийиэ партия дьон бараллар. Киилэрэ тэрийэр, контуруоллуур хайа геолога идэлээх специалист «Илин Энэр» ЭСЗ дыһалтатыттан ананан бармахтаах. Бу сана ытааха эмнэ киһи көрдүүллэр, бадалаахтар сүү- мөрдөнэ сыдыаллар.

Үлэлиир усулуобуйа. Комүсчүттэр бөһүлөктөрө Хаандыгаттан 30 нөсөөх сиртэ Тыра өрүс үрдүгэр баар. Базылы хостоһуна 1974 сылтан садаламмыт. 1992 сылтан «Нежданинская комүс» акционерный общество кубулутуллубут. Онон олоһун булбут интернациональный коллектив. Сүрүннээн, нууча- лар, украинецтар үлэлииллэр, саха сэдэх. Меха- низатор идэлээхтэр тийиэт үлэлэһитиннэ бараллар, өтгөн проходчиктар уонна комүһу сууларга рабо- чайдар үөрэнэ-үөрөнэ үлэлииллэр. Хамнас сдельный, онгортон таһаарыынан эрэрин, ыйдаабы орто кээмэйэ 700 тыһ. солк. буолара кэспиллэнэр. Оттон үлэ квалификациятыттан, онгортон таһаарытыттан көр- дөххө, 1—3 мол. солк. тийиэн дөбүн Николай Ми- хайлович бигэртэтэр. Миэстэсэ бэртээхэй уолсай дыһалээхтэр, чэпчэки сыһааннаах аһыккаах остоло- буодаахтар. Ыһата, олорор, үлэлиир усулуобуйа сөбүлэһинтэ эмнэ учуоттаммыт, киллэриллибит.

Итинэн Николай Михайлович улуустан барар дьо- ну, ыччаттары сүүмүрдэһингэ олус идэбиллээхтик сыһыаннаһарга ыгытар. Үчүгэй доруобуулаах, ба- рээдэлээх, үөрөһү ыһымтыа сэртэх ыччаттары ыы- тарга бадалаахтары этер. Кырдыга, хайа да өртү- нөн улуус аатын түһэн биэрбэт ыччаттар баралара бу үтүө дыһаланы садалааһыгга, далааһыннэ кэп- тэргэ комүлөһөрө чуолкай. Үлэлиэн бадалаахтар үлэһит хааччыымы ийингэр кээн эбэтэр «Илин Энэр» ЭСЗ улуустаабы барастабинтала Н. М. Анд- росовы сирэй көрсөн анал бэспэдэлэһинин ааһан сүүмүрдэһиллэр. Илин Михайлович үлэлиир теле- фона 21-871.

Бир дойдулаахтарбыт! Бу үтүө садалааһыгга тус кылаанкытын киллэринг!

С. СМЕРНИКОВА.

«Алааска» сынньанныбыт

«Алаас» дьон тыл саха ийитин сүрэжин-быарын ортоһунан киирэр. Кийи куоранытыгар маннь ааттаах санаторийга үрдүн категориялаах, барыта саха арачтара үлэлииллэр эбит. Идэлэрин чакчы баһылаабыт үтүөнүннээх үлэһиттэра И. И. Мест- никова сайаар. Киилэр ортолоругар эмтөөх сылаас ийиннээх массажист С. Я. Яковлев, терапевт-врач Э. Е. Андреева бааллар. Бары даһаны сахалыы сайаастык, тийиһитиэ ғына сүбөлиин-амалы, сыд- дыр дьон.

Сахалыы онгобуулаах остолобууһа киирэн про- хоро кэспэтэ-кэспэтэ аһыккабыт. Культурнай, маас-

сабай дыһаллар тийигин быһааха буолаллар. Теат- рга автобуһунан таһаллар. Одьулууннааһы 13 №- дээх ОПТУ-тан М. Т. Кашенинамын ийиэ буолан баран сынньанан кэлэбит. Санаторий ыраах мы- раан аһыгар турар, билбэт киһиэхэ муһаах эбит. Ону, хата, училищебыт директора М. Г. Никифоров массыһанан идэһэ дьуһуурунай администраторга туттаран баран төһүннэ. Мин, кырдыаһа киһи, ийи- нэ барытын күндүтүн саныбын. Михаил Гаври- левичка улаханньык маһанабын. Ийинитин даһа- ны кыамматтарга, кырдыаһастарга көмөлөһө сыл- дырыгар баһарабын. Оттон ким бадалаах «Алаас» санаторийга сынньанарыгар сүбөлиини.

Варвара КУЗЬМИНА.

● УЛУУ КЫАНЫ 30 СЫЛЫГАР

Иннокентий ОКОЕВОВ

СИЭРЭЙ СИНИЭЛЛЭЭХ ЧУРАПЧЫ

Харааста, ытыы көргүһүу муһгар Хаан-уруу дьоннорун хаалаарта. Уолугар уордаах санаа саталаах Уот сэрин аартыгын араарта.

Хос ырыата (иккитэ хатылаһар)

Олонго Боотур ууһун удьуора Ол сиэрэй синиэллээх Чурапчы.

Хабыр халсыыга тийигр таанкада Хабырыыс хаһайдым суоһара. Кымыс ньургун Бизэрэ өһөх хаалаанга Кыһыстын ыһырайар буолара—

Хос ырыата.

Кэлэр нэм сүгүөх сүдү эрэһин Төлөннөөх сүрүсүр сүкпүтэ. Үс төгүл өлөн, түөртэ күөрөһөн Өрөгөй күмүтүн үүннээртэ.

Хос ырыата.

Күннээби темаҕа

БЫЛААРАН, ИЛДЫРИТЭН БИЭРЭЛЛЭРЭ НААДА

Билигин туохха, туох ийи нолуок суоһу? Траг- дииһартан уонна тархталэртэн ыһыллар араас но- луоктар аһааннара холбоон сүүрбэччээс чуһаһаата дьэ буолар. Кырдыга даһаны, сотору-сотору тах- сар нолуоктар көрүһүннэри сокуоннарын, ыйаахта- рын тыа сирин олохтообор барытын эиһиртөн туран аһар уонна ылбычча тутта өйдүү өһөр кыһа суох, Алаһар нэһилиэгин землеустроителин Е. П. Ван- шевы кытта кэспэтин да ийи бигэртэһин соһ.

—Ааспыт сылтан землеустроителинэн үлэлээн эрэбин. Ийиһэ ғынан үлэм сүһүрүнэн нэһиликкэр сиринэн туһанааччылартан сир нолуогун уонна ча- ыһыаһы уһаайбалаахтартан дьэлэри, уһаайбаларын нолуогун хомуйуу эмнэ иһэхэ сүһэрэлиһитэ. Дьэ, маньаха, араас кыһан эппиэттэһөбөт боппуруостар- бын истэн аһай биридм. Уһаайба ийиннээһи тутуу- ларга төлөнүөхтээх нолуоктар станалара таһо буолуохтааһы, сарайга, онтон да атын бытархай тутууларга эмнэ төлүүбүт дуо дьэ. Аны чаһыһыаһы дьэлэргэ государство биэрнэхтээх компенсационнай төлөбүрө тодо баччаанга дьэри бэриллибэти, ол онугар нолуок кэлтэчин тутууларга соһ дуо дьэ, онтон да атын ыйытылары биэрэллэр,—дир Егор Петрович.

Нолуогу төлөөччүлэргэ үчүгэйдик быһааран, чуол- кайдаан биэрин наада. Улуустааһы нолуок инспек- цията ийиннээх эппиэти биэрэр кыһын ийиннэ буолуохтаах. Оттон олорор дьэһэ компенсационны төлүүх буолбуттара хаһыс да сыла.

БЭСТЭЭХ АВТОБУҔА ХАЛЧЧЫНАР

Иллэрээ сыл улуусна пассажирдары таһыыга авиапорна кийиннээн муниципальный автопредприя- тие тэриллибитэ. Ол, бэһэтин ороскуотун саһым- маһа, үлэтин тохтоһута хас да ый буолла.

Тымным, туманнаах буолан, самолет көһөтөдө быданнаата. Билигин республика кийингэр кийрээч- чилэри, онтон килээччилэри, уруккутун курдук, Бэстээхтээһи пассажирскай автопредприятие автобу- ха хааччылан эрэр. Бу автобус билигин сыһантын туһунан айаһааччыларга эттэххэ, бир өртүгэр 23 тыһ. солк. Автобус улуус кийинттан төһөр, нэһи- ликтергэ тахсыбат.

«СО» норр.

Онон түмүк: бу сурук канинтан алахтоох үөрэ
эр сиртэн сурук мытыам, онно биридэ ылым
лекма куораттан сурук суруйан Олекся почтаты

ИЙЭ-АБА БУОЛБУТ АБА

Петр СЕДАЛИЩЕВ.

